

Klimop

Inleiding

Klimop is een aantrekkelijke en veelzijdige wintergroene plant. Aantrekkelijk om te zien, maar ook aantrekkelijk voor tal van vogels en insecten. De ‘natuurlijke meerwaarde’ van deze plant is dan ook groot. Ook de veelzijdigheid in toepassingen is een pluspunt. Als bodembedekker in een moeilijke hoek met veel schaduw, als struik in een border, als klimmer om een lelijk hekwerk aan het zicht te onttrekken, als pittoreske begroeiing van een oude schuur, zelfs als kamerplant kan klimop dienst doen.

Familie en voorkomen

Hoewel de klimopfamilie (Araliaceae) een tamelijk grote familie is met zo’n 700 soorten die verspreid over de wereld voorkomen is de enige wilde vertegenwoordiger hiervan in ons land de klimop (*Hedera helix*). Wel zijn er in huis verschillende familieleden als kamerplant te vinden bijvoorbeeld de vingerplant *Fatsia japonica*.

Kruising tussen deze plant en de klimop leverde de *Fatsihedera* op. De bekendste vertegenwoordiger van de familie is Ginseng (*Panax Quinquefolia*) waarvan uit de gedroogde wortels een stimulerend middel wordt gemaakt.

Klimop komt voor in grote delen van Europa tot in Zuid-Scandinavië. In het grootste deel van Nederland komt klimop veel voor, alleen in de veen- en zeekleigebieden is klimop minder algemeen. Het liefst groeit klimop op beschaduwde, iets vochtige bodem waar een beetje kalk inzit. Op die plaatsen is de klimop het meest vitaal en kan bijvoorbeeld in Limburgse hellingbossen heel uitbundig aanwezig zijn.

Cultivars

De meeste kweekvormen zijn afgeleid van de wilde klimop *Hedera helix*. Deze onstuimige groeier kan tot zo’n 20 m omhoog groeien, is winterhard en heeft heldergroen blad. De meeste cultuurvariëteiten groeien minder onstuimig en hebben verschillende bladvormen en kleuren.

Hedera helix ‘Arborescens’

Dit is de bloeiende vorm van de wilde klimop.

De plant is struikvormig, in plaats van gelobd blad. Een variëteit die hier veel op lijkt is *Hedera helix ‘Rusthoek’* maar het blad hiervan blijft kleiner. De struik wordt wat minder hoog, ongeveer 1 m. Trage groeier, goed winterhard.

Hedera helix ‘Goldheart’

Het midden van de bladeren is opvallend geel gekleurd. Een trage groeier, geschikt voor sombere muren. Bij voorkeur een plek in de halfschaduw. Wordt ongeveer 4 m hoog.

Hedera helix ‘Deltoidea’

Dofgroen blad, matig gelobd en met een stompe vorm. Goed winterhard. Groeit met stevige ranken. Langzame groeier. Groeit tot ca 7 m hoog.

Hedera helix ‘Pedata’

Geschikt voor plantenbakken en balkon, heeft steun nodig. Het glanzende blad is langwerpig van vorm en spits toelopend. Winterhard.

Hedera helix ‘Walthamensis’

Vrij klein, stomp blad. Snelle groeier, doordat de plant zich goed vertakt en de bodem snel afsluit ook heel geschikt als bodembedekker. Frisgroen van kleur. Winterhard.

Hedera helix 'Woerner'

Hoog opgaande en krachtig groeiende variëteit. Het donkergroene blad heeft lichte nerven. Door de goede groei een goede keuze voor grotere oppervlaktes en muren. Geeft ook afhankelijk, bijvoorbeeld van een pergola een fraai effect. Uitstekende bedekker van muren, schuttingen en vooral om afhankelijk te worden gebruikt. Een van de mooiste variëteiten.

Hedera helix 'Erecta'

Opmerkelijke stijve, rechtopgaande groeiwijze. Wordt wel in parken en in rotstuinen aangeplant. Verdraagt zowel zon als schaduw. Wordt 0,5-0,8 m hoog.

Hedera colchica 'Suplur Heart'

Vrij grote bladeren met onregelmatige gele en lichtgroene vlekken. Blad fors: 15-20 cm lang. Trage, winterharde groeier. Bij voorkeur een standplaats in lichte schaduw.

Hedera colchica 'Dentate Variegata'

Bontbladige vorm met geelwitte rand. Kan worden gebruikt als solitaire plant en als klimplant. Goed winterhard. De klimplant kan een hoogte van 7 m bereiken. Goed te gebruiken als muurbedekking, ook in de volle zon.

Hedera hibernica

Ook wel Ierse klimop genoemd. Kan als klimmer (tot 10 m) en als bodembedekker gebruikt worden. Frisgroen blad, ook 's winters. Niet helemaal winterhard.

Hedera algerienis 'Gloire de Marengo'

Met onregelmatig over het blad en langs de rand voorkomend witte vlekken. Een winterharde soort met frisgroen blad. Klimt tot een hoogte van ongeveer 3 m. Kan in volle zon tot en met schaduw groeien. Heeft een hoge sierwaarde in de halfschaduw. Fleurt sombere plekken op.

Hedera poetarum

Langwerpig, donkergroen, glanzend blad met opvallende geelwitte nerven. Door de trage groei ook geschikt voor balkons. Goed winterhard.

Bloeiende klimop

Klimop heeft een opmerkelijke eigenschap. Oudere planten maken bloeistengels die niet klimmen maar wijd uitsteken. Ook het blad van de bloeistengels is anders dan van de klimmende stengels. De klimmende stengels hebben duidelijk, meestal vijftalig, gelobd blad terwijl het blad van de bloeiende stengels geen lobben meer heeft maar ruitvormig is geworden. Het blad is ronder en minder duidelijk gelobd. Het merkwaardige is dat een stek van een bloeistengel resulteert in een plant die niet meer klimt, maar struikvormig wordt met hetzelfde meer afgeronde blad als de bloeistengel. Een stek van een klimmende stengel daarentegen zal de eigenschappen van die klimmende stengel houden. In de kwekerij wordt van deze eigenschap volop gebruik gemaakt. De struikvormige klimop, afgeleid van de bloeistengels wordt verkocht onder de naam '*Arborescens*'.

Bloeiende klimop is trouwens pas laat in de herfst te vinden. In september begint de bloei, is in oktober op z'n best, maar kan doorgaan tot in december. De bloeiwijze is trouwens niet spectaculair, de bloemen missen felle kleuren, maar staan in een onopvallend geelgroen scherm wat lijkt op een geelgroen bolletje. Zowel stuifmeel als nectar zijn goed bereikbaar wat deze bloem, als laatste van het seizoen, zeer aantrekkelijk maakt voor tal van insecten. Vooral wespen, bijen, vliegen maar ook de laatste vlinder zijn op de bloeiende klimop te vinden. Na de bloei hebben de bessen de hele winter nodig om te rijpen. Tegen het voorjaar kleuren de bessen donkerpaars en worden dan wel door volgens, vooral merels gegeten.

Natuurwaarde

De natuurwaarde van klimop is groot en divers. Allereerst is de plant, zoals hierboven al besproken van belang voor de insecten die nog tot laat in de herfst vliegen. Daar er vrijwel geen andere voedselbronnen meer aanwezig zijn concentreren ze zich op de bloeiende klimop totdat de eerst nachtvorst een eind maakt aan hun leven. De grillige structuur van een fors uitgegroeide klimop, in een boom of langs een meer of gevel, staat garant voor een perfecte schuilplek. Veel verschillende vogels gebruiken klimop als slaap-, schuil- of nestelgelegenheid. Kleinere vogels zoals winterkoningen, mezen maar ook merels en zelfs uilen maken hier graag gebruik van.

Ook overwinterende insecten zoeken de beschutting van klimop. Spinnetjes, overwinterende poppen van insecten en zelfs een volwassen vlinder zoals de citroenvlinder overwintert tussen de wirwar aan takken. Klimop speelt een belangrijke rol als waardplant voor de rupsen van het boomblauwtje. Waardplant wil zeggen de plantesoort of – soorten die de rups van een bepaalde vlindersoort nodig heeft om van te leven. Veel rupsen zijn gebonden aan een of enkele plantensoorten. Blauwtjes zijn een groep van vlinders waarvan het mannetje makkelijk herkenbaar is door de lichtblauwe kleur. Het boomblauwtje is het meest voorkomende blauwtje en is regelmatig in tuinen te vinden. De rups is overigens niet alleen afhankelijk vna klimop maar eet ook de bladeren van hulst en kardinaalsmuts.

Gebruik in tuinen

In de meeste tuinen is klimop een gemakkelijke groeier mits de bodem niet te schraal en droog is. Waar de grond te schraal is kan voor het planten wat compost door de grond gewerkt worden, dit houdt tevens vocht vast. Wel verlangt de plant tenminste enige schaduw. Ook voor flink schaduwrijke delen is klimop en goede keuze. Klimop kan prima gebruikt worden om metalen hekwerk maar ook om schuttingen of muren te laten begroeien.

De bloeiende struikvorm ‘Arborecens’ is komt als rustig element in een border goed tot zijn recht. Het groen is bovendien zeer geschikt als vulgroen in boeketten, zowel in winters boeketten met een tak toverhazelaar, winterjasmijn of sneeuwkllokjes maar ook in meer zomerse boeketten.

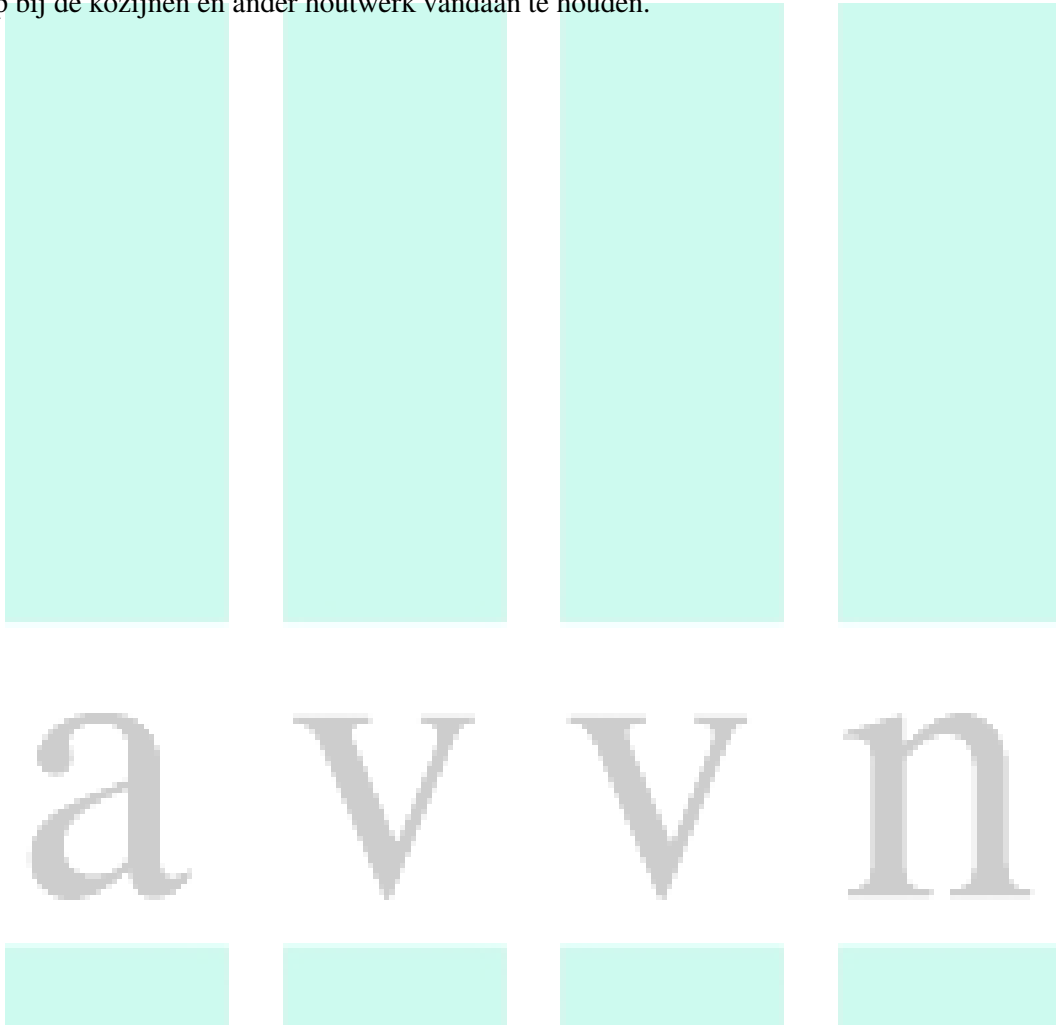
Als de klimop geen steun krijgt om te klimmen ontwikkelt ze zich als bodembedekker. Voor op grotere, sterk beschaduwde oppervlakken wordt klimop veel toegepast, met name door plantsoenendiensten. Het voordeel van bodembedekkers is tweeledig: allereerst droogt de bodem minder uit, ten tweede krijgt onkruid minder kans en dat levert werkbesparing op.

De boom in

Klimop groeit graag in loofbomen, in de zomer volop schaduw en in de winter toch voldoende licht. Vooral 's winters is het silhouet van een met klimop begroeide boom heel karakteristiek. De stam en de diste takken zijn dicht begroeid maar de dunnere takken niet. Net alsof de boom een jas met te korte mouwen aanheeft. Hoewel klimop zich met z'n fijne hechtwortels stevig aan een boom verankert haalt de plant geen voedsel komt van een andere plek. Daardoor treedt geen voedselconcurrentie op, een gezonde boom ondervindt dan ook geen hinder van de klimop. Wel kan een jonge boom in de groei belemmerd worden en kan het gewicht van de klimop bij storm een al verzwakte boom te zwaar maken, met de kans van afbrekende takken beschadiging. Verschillende andere klimmers zoals bosrank en bruidssluier houden zich niet vast met hechtwortels maar slingeren zich om de takken omhoog. Ook hebben zij de neiging om wel tot aan het uiteinde van de tak door te groeien. Hierdoor worden vooral jongere bomen en dunnen takken in hun groei belemmerd, vooral de diktegroei. Klimop slingert echter niet maar gebruikt de hechtwortels.

Klimop tegen de muur

Als het gaat om teven de muur aan groeien heeft klimop een slechte reputatie. Het zou de muur ontwrachten en er kalk aan onttrekken. Echter, de hechtwortels nemen geen voedsel op, ze zijn er alleen om zich stevig aan de muur te hechten. Iedereen die wel een geprobeerd heeft om klimop van een muur te verwijderen zal moeten toegeven dat ze daar goed in slagen. Iets van de slechte reputatie is dan ook wel waar. Vooral in deels verweerde muren met spleten kunnen de hechtwortel zich naar binnen weken, doordat ze vervolgens in de dikte gaan groeien kunnen ze geleidelijk aan als breekijzer gaan werken. Een stevige, goed gevoegde muur ondervindt dan geen enkele hinder van klimop, slechte oude muren wel. Ook kan klimop zich erg stevig vasthechten aan hout- en schilderwerk. De plekken waar de hechtwortels gezeten hebben zijn er haast niet meer af te krijgen. Daarom is het goed om van te voren te kijken of een muur geschikt is voor klimop en de klimop bij de kozijnen en ander houtwerk vandaan te houden.

Tekst: Machteld Klees